

Θάτανε δύσκολο, ἴσως, νὰ δώσῃ κανεὶς τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ Βάρναλη, ὡς ποιητῆ, σὲ λίγες γραμμές.—Θάταν, ὅμως, ἄπρεπο καὶ ἀδύνατο νὰ γράψῃ κριτικὴ γιὰ ἓνα ἔργο ἀρχισμένο καὶ ποὺ δὲν ἐσταμάτησεν ἀκόμα σὲ κανέναν ὀριστικὸ σταθμό.—

Ἡ κριτικὴ, ἄλλωστε, ἀπαιτεῖ μεγάλη διαύγεια καὶ ξεχωριστὴν ἀντικειμενικότητα—προσόντα, ποὺ δίνουν τὴν ἀναγκαιότατη ψυχρότητα στὴν κριτικὴ γιὰ νὰ ἐξετάσῃ ἓνα ἔργο ὁλότελα χωρισμένο ἀπὸ τὸν τεχνίτη ποὺ τὸ ἐδημιούργησε· καὶ ἐπειδὴ τὰ προσόντα αὐτὰ δὲν εἶνε πάντα εὐκολοαπόχτητα, θὰ προσπαθίσουμε νὰ δώσουμε σ' ἓνα σύντομο καὶ γενικότατο σημεῖωμα μιὰν ἀπλούστατη σκιαγραφία, ὑποκειμενικὴ πάντα, τοῦ καλλιτέχνη ποὺ ἀπὸ τῆ στιγμῆ ποὺ πρωτοπαρουσιάστηκε ἐκίνησε τὴ συμπάθεια καὶ τὴν προσοχὴ ὧσον νοιώθουν καὶ ἀγαποῦν τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴν τέχνη.—

Ἕνας τόμος μικρὸς ποιημάτων μὲ τὸν τίτλο «Κερήθρες» ἐφανερώσεν γιὰ πρώτη φορὰ τὸν Βάρναλη στὸν σκεπτόμενο κόσμον τῆς Ἑλλάδας. — Εἶχαν ἐκεῖνα τὰ ποιήματα μιὰ μορφή δική τους, ἃν καὶ κάπου-κάπου οἱ στίχοί τους θυμίζαν ἄλλες φωνές, ἀκουσμένες.— Ξεχωρίζαν, ὅμως, καθαρά καὶ ἀλάθευτα οἱ μεγάλες γραμμὲς μιανῆς δυνατῆς φυσιογνωμίας, ἀκατάρτιστες ἀκόμα, ἀλλὰ ποὺ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴν φανταστῇ στὴν ἐξέλιξί της τὴν ὁλοκληρωτικὴν, ἀπαράλλακτα καθὼς ἓνα μάτι γυμνασμένο θὰ μπορούσε νὰ κρίνῃ ποιά μορφή τελειωτικὴ καὶ σταθερὴ πλέον θ' ἀποχτοῦσαν τὰ ὑποτυπώδη χαρακτηριστικὰ μικροῦ παιδιοῦ, πάνω στὸ μέτωπο τοῦ ὁποίου ἡ μοῖρα, τῶν ἀνθρώπων ἡ μονοκρατορικὴ κυβερνήτρα, εἶχε βάλει ἀποφασιστικὴ τὴ σφραγίδα της.— Ἔτσι φαινόταν καὶ ὁ Βάρναλης σὰν προωρισμένος γιὰ νὰ κεράσῃ στοὺς εὐγενικοὺς συντρόφους τοῦ Διονυσιακοῦ τοῦ συμπόσιου στὸ παλιὸ ἀψὺ καὶ σπιθόβολο κρασί σὲ νέο λαμπερὸ ποτήρι.—

Τὸ κυριώτατο τεχνικὸ χαρακτηριστικὸ τῶν πρώτων ποιημάτων του ἦταν ἡ ἰδιορρυθμικὴ.— Μέσα στὴν ἀπελπιστικὴ τὴ ψευτορωμαντικὴ μονοτονία τῶν λιγομένων μονόχορδων τῶν νέων τῆς ἡλικίας του—γιὰ τοὺς μεγαλειτέρους του στὰ χρόνια δὲν εἶνε σωστὸ νὰ μιλήσῃ κανεὶς σ' ἓνα μικρὸ σημεῖωμα συγκριτικὰ—ὁ Βάρναλης ἔφερνε τὴν ὑπόσχεση τῆς φόρμιγγας τοῦ Μεγάλου Πανός.—

Στὴν «Ἠγησώ»—λιγόζωο περιοδικὸ μὲ πολλὰς εὐγενικὰς προθέσεις—ὁ Βάρναλης ἄρχισε νὰ δείχνεται πλατύτερα.— Ξεχωρίζοντας ἀπ' ὅλους τοὺς νέους καὶ σὲ μεγάλῃν ἀπόστασιν, μπορεί νὰ πῇ κανεὶς, ἀπὸ τὸ δευτέρου του, ἄρχισε νὰ τραβᾷ μὲ βῆμα σταθερὸ τὸ δύσκολο δρόμο τῆς Τέχνης, ἐντελῶς μακρυσμένος ἀπὸ τ' ἀκανόνιστα καὶ κοντινὰ μονοπάτια τῶν ἄλλων.— Δύναμή του ἡ πρωτοτυπία· ἀλλ' ἂν ἡ πρωτοτυπία φανερώνῃ τὸν ἰσχυρὸν ὄργανισμὸ καὶ τὴν πλασμένην πλέον ποιητικὴν—ἡθικὴ καὶ πνευματικὴ καλύτερα—ἰδιοσυγκρασία, δὲν εἶνε βέβαια, αὐτὴ τὸ μοναδικὸ τὸ προσὸν ποὺ μπορεί νὰ ὑψώσῃ τοὺς στίχους σὲ ποίηση.— Ἀλλὰ καὶ κανεὶς, ὅσο αὐστηρὰ καὶ ἀπόλυτα καὶ ἂν ἐξετάσῃ τοὺς στίχους τοῦ Βάρναλη ποὺ δημοσιεύτηκαν στὴν «Ἠγησώ», δὲ θὰ μπορούσε ν' ἀρνηθῇ τὴν ποίησίν τους· κρυμμένη σὲ ὕφος «σκολιόν», σὲ φράση ἀκατάρτιστη καὶ σὲ στίχον ἀδούλευτο, ἐλαμπύριζεν ἀνάμεσ' ἀπὸ τοὺς ὄγκους αὐτοὺς ὡσάν τῇ χρυσόσκονῃ ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ χαλί-

κία τοῦ Ἑλδοράδου.—Κάποια Τσιγγάνικα τραγούδια, οἱ ἑντεκασύλλαβοι στὰ «Τραγουδάκια ἀπὸ ἑνα μεγάλο τραγούδι» καὶ μερικοὶ ἄλλοι στίχοι δημοσιευμένοι στὸ ἴδιο τὸ περιοδικὸ εἰδειχναν καθαρά τι θὰ μπορούσε νὰ κάμῃ ὁ ποιητὴς προχωρώντας στὸ δρόμο του.—

Τὰ κατοπινὰ τραγούδια τοῦ Βάρναλη, δημοσιευμένα στὸν «Πᾶνα» καὶ στὰ «Γράμματα», σημειώνουν τὸ καθένα ἑνα στρωτὸ καὶ κανονικὸ ξετύλιγμα στὸ δρόμο τὸν ἀρχικόν.—Καὶ χωρὶς καμμιάν ὑπερβολὴ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ ὅτι ὁ Βάρναλης εἶνε σήμερα μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ ἐνδιαφέρουσες φυσιογνωμίας τῆς νεοελληνικῆς τέχνης—ἢ πιὸ ἐνδιαφέρουσα, χωρὶς καμμιά συζήτηση, ἀνάμεσα στοὺς νέους πού ξεκίνησαν σύγχρονα μ' αὐτόν.—

Σ' ὅσους θὰ διαβάσουν τὸ μικρὸ τοῦτο σημεῖωμα εἶνε, βέβαια, καὶ τὰ τραγούδια τοῦ Βάρναλη γνωστά· θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ τὴ «Θυσία», τὸ «Τραγούδι τῶν κοριτσιῶν τῆς Σαπφῶς» καὶ τὸ τελευταῖο διονυσιακόν, μὲ τίς ρίμες.—Κι' ἀπάνω σ' αὐτὰ, τώρα, θὰ μπορούσε ἀκόμα νὰ χαράξῃ μερικὲς παρατηρήσεις γενικώτατες.—

Κυριώτατο καὶ ἰσχυρότατο χαρακτηριστικόν τοὺς ἢ δίψα τοῦ Διονυσιασμοῦ.—Τὰ γενικώτερα ἀνθρώπινα θέματα δὲν ἀπασχολοῦνε τὸν ποιητή.—Καμμιά ἀμφιβολία, κανένας πόλεμος ἡθικὸς, καμμιά ἀγωνία νέας ἡθικῆς κοσμογονίας.—'Ο νεώτερος, ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς μὲ τὴ βαθύτατη τὴν ἐπίδρασή του στὶς ψυχὰς καὶ στὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων στέκει ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν τὴν κατὰκλειστη τῆς τέχνης του.—'Υψωσε τριγύρω ἀπὸ τὴν πολιτείαν τοῦ διονυσιασμοῦ τὰ τεῖχη τοῦ ἡδονισμοῦ καὶ μέσ' ἀπ' αὐτὰ βασιλεύει ἀνέγγιχτη ἀπὸ τὸ λῖβα τῆς σημερινῆς ψυχικῆς ἐπαναστάσεως ἡ σκέψις του καὶ τὸ αἶσθημά του.—

'Ο Βάρναλης, ὡς σκεπτόμενος ἄνθρωπος, δὲν εἶνε, βέβαια, συγχρονισμένος μὲ τὴν ἐποχὴν του· ἀλλὰ μήπως ἦταν ἀκριβῶς ὁ Καρδούτσης; Ἀδιάφορο ἂν αὐτὸ τὸν εἰδικεύει σὲ καίτι.—Κανένας χρωστᾷ νὰ ἐκφράσῃ μ' ὅλην τὴν δυνατὴ τελειότητα τὸν ἐσῶτερον ἑαυτό του· ἂν δὲν ἔτ' υ χ ε νὰ ἔχῃ μέσα του μίαν ἀπὸ τίς νότες τῆς σύγχρονης ἡθικῆς συγχορδίας, αὐτὸ δὲν ἐνδιαφέρει καὶ πολὺ.—Μῆτε εἶνε ἀπαραίτητο κάθε καλὸς ποιητὴς νὰ εἶνε καὶ καθολικὸς ποιητής.

'Αλλὰ ἡ «εἰδίκευσις», ἃς ποῦμε, σὲ μιὰν ὀρισμένη μορφή τῆς τέχνης, ἔχει καὶ τ' ἀλάθευτά της τὰ ἐπακόλουθα.—'Ετσι παρατηροῦμε στὸ Βάρναλη τὴ λατινίζουσα φράση, τὴν ἀποφυγὴ τῆς ρίμας, τὴ σκληρότητα τοῦ στίχου.—'Ιδιότητες φυσικῆς κι' ἀναπόφευκτες τῆς ποιητικῆς του διαθέσεως.—

'Η σκέψις του, γερά χρωματισμένη, χωρὶς λεπτότητες ἀποχρώσεων, ἀκλουθᾷ αἶσθημα δυνατὸ περισσότερον παρὰ πολὺπλοκον.—'Η ποιητικὴ του ψυχὴ μία· τὸ «πολύψυχον»—ἡ *multanimité*—γενικὸ χαρακτηριστικὸ τῶν σύγχρονων ἀνθρώπων, τοῦ λείπει ὁλότελα.—'Απὸ τὸ θαυμαστὸ πολὺέδρον τῆς ζωῆς μίαν ἔδραν καὶ μόνην παρουσιάζει.—

Αὐτὰ ἴσα μὲ τώρα· γιὰτὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσουμε ὅτι ὁ Βάρναλης εἶνε νέος πολὺ καὶ τὸ ὀριστικόν του τὸ ξετύλιγμα ἄγνωστο.—Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κριτικὴ δὲ θάχῃ καὶ πολὺ τὴ θέσιν τῆς ἐδῶ μέσα.—Τὸ μόνον πού θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἐπαναλάβῃ τελειώνοντας ἑνα σημεῖωμα ὅπως αὐτὸ ἐδῶ, εἶνε ὅτι ἡ φυσιογνωμία τοῦ Βάρναλη εἶνε ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα καὶ ἡ ἐργασία του εἰλικρινής.